

Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr ... ..
Rady Miasta Nowego Sącza
z dnia ... ..

**Gminny Program
Profilaktyki
i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
dla Miasta Nowego Sącza
na rok 2014**

DIAGNOZA problemów alkoholowych.

1. Skala zjawiska oraz tendencje na poziomie kraju.

Zrealizowane w Polsce badania epidemiologiczne, pozwalają szacować liczbę osób uzależnionych od alkoholu na ok. 600 tys., zaś osób pijących alkohol szkodliwie - na ok. 2,5 mln (*Raport z badań „Epidemiologia zaburzeń psychiatrycznych i dostęp do psychiatrycznej opieki zdrowotnej - EZOP Polska Warszawa: Instytut Psychiatrii i Neurologii, 2012 r.*).

Jak pokazują wyniki badań ogólnopolskich, wciąż istotnym problemem jest picie alkoholu przez młodzież. Picie alkoholu przez młodych ludzi jest najczęstszym zachowaniem ryzykownym - kontakt z alkoholem ma za sobą 87,3% gimnazjalistów z klas III. W czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem jakiejkolwiek napoje alkoholowe piło 78,3% 15-latków. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem jakiejkolwiek napoje alkoholowe piło 57,6% 15-latków, a w stan nietrzeźwości wprowadziło się 21,4% uczniów trzecich klas gimnazjów (badanie ESPAD 2011).

Ostatnie ogólnopolskie badania ESPAD 2011 wskazują, że w Polsce wskaźniki dotyczące zachowań ryzykownych utrzymują się na podobnym poziomie, odnotowuje się również spadek pewnych wskaźników dotyczących sięgania przez młodych ludzi po substancje psychoaktywne.

W badaniach obserwujemy trend wyrównywania się zachowań ryzykownych wśród dziewcząt i chłopców. Przełamane zostały tym samym stereotypy dotyczące tego, że piją tylko chłopcy czy dzieci ze środowisk zagrożonych.

2. Skala zjawiska oraz zauważalne tendencje w Małopolsce.

W 2010 r., w Małopolsce przeprowadzono na zlecenie Eksperta Wojewódzkiego ds. Informacji o narkotykach i narkomanii badanie „SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: POSTAWY I ZACHOWANIA, 2010”.

Badanie zawierało pytania o używanie alkoholu. Respondenci pytani byli o częstotliwość używania alkoholu, a także o zachowania oraz doświadczenia z tą substancją. Pytania dotyczyły okresu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem.

Alkohol jest zdecydowanie najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną. Ponad 78% respondentów deklarowało, że używało alkoholu w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Najczęściej badani wymieniali piwo (69%), nieco rzadziej wskazywali wino (63%) oraz napoje spirytusowe (55%). Wyniki zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Odsetki konsumentów alkoholu oraz poszczególnych typów napojów alkoholowych (w czasie ostatnich 12 miesięcy).

Napoje alkoholowe	78,3
Napoje spirytusowe	55,1
Wino	62,8
Piwo	69,0

(źródło: Substancje psychoaktywne - postawy i zachowania, Kraków 2010).

Mężczyźni (prawie 82%) częściej niż kobiety (prawie 75%) deklarowali picie alkoholu w ciągu ostatnich 12 miesięcy (tabela 2.). Ponadto większy procent mężczyzn (76,5%) niż kobiet (61,5%) w ciągu ostatniego roku spożywał piwo. Różnica ta jest jeszcze bardziej widoczna w przypadku wódki, gdzie ponad 67% mężczyzn piło ten rodzaj alkoholu w ciągu ostatniego roku, podczas gdy odsetek dla kobiet wyniósł ponad 42%. Mężczyźni także częściej przyznawali się do spożywania wina, choć tutaj różnica w odsetkach była stosunkowo najniższa. Taka struktura picia alkoholu jest w dużej mierze uwarunkowana kulturowo. Tradycyjny model zakłada, że konsumpcja napojów wysokoprocentowych oraz piwa jest raczej domeną mężczyzn. Picie piwa oraz alkoholi wysokoprocentowych przez kobiety nie jest tak szeroko akceptowane społecznie, a czasami wręcz „źle widziane” i naznaczające. Badania wśród młodzieży oraz wiele badań populacyjnych wskazuje na fakt zacierania się tych różnic pomiędzy płciami. W województwie małopolskim wciąż przeważa jednak tradycyjny model. Co interesujące, mężczyźni także częściej deklarowali picie wina.

Tabela 2. Odsetki konsumentów alkoholu oraz poszczególnych typów napojów alkoholowych w podziale na płeć (w czasie ostatnich 12 miesięcy).

	Mężczyźni	Kobiety
Piwo	76,5	61,5
Wino	64,3	61,1
Wódka	67,7	42,6
Alkohol ogółem	81,9	74,7

W ramach badania ankietowani pytani byli o częstotliwość picia piwa, wina oraz wódki. Ankieterzy gromadzili także informacje o przeciętnej ilości alkoholu wypijanego przy jednej okazji w ciągu jednego dnia. Zgromadzone informacje pozwoliły na oszacowanie średniej ilości spożywanego alkoholu. Wykorzystano metodę „częstość-ilość”. W celu standaryzacji wyników dotyczących wypijanych ilości alkoholu wykorzystano przelicznik na 100% czystego alkoholu etylowego¹. Wyniki zaprezentowano w tabeli 3.

Tabela 3. Szacowane średnie roczne zużycie alkoholu w litrach 100% alkoholu.

Napoje spirytusowe	
Średnia dla wszystkich badanych	1,5
Średnia dla konsumentów napojów spirytusowych	3,7
Wino	
Średnia dla wszystkich badanych	0,5
Średnia dla konsumentów wina	0,9
Piwo	
Średnia dla wszystkich badanych	2,2
Średnia dla konsumentów piwa	3,4

Wyniki zaprezentowane w tabeli wskazują, że największe średnie spożycie 100% alkoholu rocznie w litrach dotyczy napojów spirytusowych oraz piwa. Konsumenti piwa wypijali średnio 3,4 litra czystego alkoholu. Średnia dla wszystkich konsumentów wyniosła 2,2 litra czystego alkoholu zawartego w piwie. Wśród konsumentów napojów spirytusowych średnia wyniosła 3,7 litra czystego alkoholu rocznie. Była to najwyższa średnia spośród prezentowanych w tabeli. Średnia dla wszystkich konsumentów była niższa i wyniosła 1,5 litra czystego alkoholu zawartego w napojach spirytusowych.

W bloku pytań dotyczących alkoholu ankietowani pytani byli także o częstotliwość picia alkoholu. Rozkłady odpowiedzi zaprezentowano w tabeli 4.

Wódka oraz inne napoje wysokoprocentowe charakteryzują się relatywnie niską częstotliwością używania. Do codziennego lub prawie codziennego picia napojów spirytusowych przyznało się 0,7% respondentów. 2,1% respondentów piło tego typu alkohol 5 - 6 razy w tygodniu, a 0,3% 3 - 4 razy w tygodniu. Raz lub dwa razy w tygodniu alkohole wysokoprocentowe piło 7,4% respondentów. Do picia wódki oraz innych napojów spirytusowych 2 - 3 razy w miesiącu przyznało się 9,4% respondentów. Największy odsetek respondentów (14,6%) pił napoje o dużej zawartości alkoholu raz na miesiąc. 6,1% respondentów piło tego typu alkohole 6 - 11 razy do roku, a 11,7% - 2 do 5 razy do roku. Raz na rok picie napojów wysokoprocentowych zadeklarowało 2,9% respondentów. Bardzo zbliżoną strukturę częstotliwości możemy zaobserwować w przypadku wina. Nikt z badanych nie zadeklarował picia tego typu alkoholu codziennie lub prawie codziennie. 2% respondentów piło ten rodzaj alkoholu 5 - 6 razy w tygodniu a 0,7% 3 - 4 razy w tygodniu. Raz lub dwa razy w tygodniu wino piło 5,2% respondentów. 10,5% respondentów deklarowało picie wina 2 - 3 razy w miesiącu. Prawie 15% ankietowanych piło wino raz w miesiącu. Niewiele mniej, bo 13,5% badanych przyznało się do picia wina 2 do 5 razy do roku. Relatywnie duży odsetek, bo 9,5% pił wino raz na rok. Struktura częstotliwości picia piwa oraz wzory konsumpcji piwa zdecydowanie odbiegają od konsumpcji wina oraz napojów spirytusowych. Piwo zdecydowanie najczęściej na tle innych

¹ Przyjęto umowne przeliczniki: dla wódki 40% zawartości czystego alkoholu, dla wina 12%, a dla piwa 5%.

napojów alkoholowych konsumowane jest codziennie, prawie codziennie. Do takiego zachowania przyznało się 2,6% badanych. Zdecydowanie częściej piwo wypijane jest także przez respondentów 3 - 4 razy w tygodniu (6,2%) oraz 1 - 2 razy w tygodniu (19,3%) i 2 - 3 razy w miesiącu (prawie 16%). Mniejszy odsetek (11%) osób badanych deklaruje picie piwa raz w miesiącu. Różnice pomiędzy piwem a innymi alkoholami są także widoczne w przypadku kategorii odpowiedzi 6 - 11 razy w roku oraz 2 - 5 razy w roku. Odsetki dla piwa w porównaniu z innymi alkoholami są wyraźnie niższe.

Jak widać charakterystyka częstości picia alkoholu wykazuje zróżnicowanie ze względu na rodzaj alkoholu. Najprawdopodobniej respondenci piją wino oraz napoje spirytusowe przy „specjalnych okazjach”, od święta, z okazji rozmaitych wydarzeń towarzyskich oraz spotkań z rodziną. Piwo jest raczej „alkoholem dnia codziennego”, a jego konsumpcja niekoniecznie musi być związana z jakimś świętem czy celebracją. Picie piwa wydaje się bardziej związane z chwilami odpoczynku, niezobowiązującymi i nieformalnymi spotkaniami ze znajomymi.

Tabela 4. Częstość picia alkoholu w czasie ostatnich 12 miesięcy (odsetki respondentów).

	Napoje spirytusowe	Wino	Piwo	Alkohol ogółem
codziennie lub prawie codziennie	0,7	-	2,6	1,7
5-6 razy w tygodniu	2,1	2,0	1,2	2,8
3-4 razy w tygodniu	0,3	0,7	6,2	6,4
1-2 razy w tygodniu	7,4	5,2	19,3	20,0
2-3 razy w miesiącu	9,4	10,5	15,9	20,3
1 raz w miesiącu	14,6	14,9	11,0	10,4
6-11 razy w roku	6,1	6,4	4,5	9,1
2-5 razy w roku	11,7	13,5	6,3	5,7
1 raz w roku	2,9	9,5	2,0	1,9
ani razu	44,9	37,2	31,0	21,7

Badani byli także pytani o częstość picia intensywnego (nadmiernego) rozumianego przez wypijanie przynajmniej 6 standardowych porcji alkoholu przy jednej okazji, czyli co najmniej 6 szklanek piwa (250 ml), 6 kieliszków wina (100 ml), 6 kieliszków wódki lub innego napoju spirytusowego (30 ml). Wyniki analiz rozkładów odpowiedzi na to pytanie zaprezentowano w tabeli 5. Ponad połowa badanych nie deklaruje intensywnego picia w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Największy odsetek ankietowanych (10,5%) deklaruje, że wypicie 6 standardowych porcji alkoholu przy jednej okazji zdarzało im się 2 - 5 razy do roku. 9% pozwalało sobie na takie zachowanie raz w roku. 7,6% respondentów deklaruowało, że ten model konsumpcji alkoholu zdarzał im się raz na miesiąc.

Tabela 5. Picie intensywne (nadmierne) w czasie ostatnich 12 miesięcy (odsetki respondentów).

codziennie lub prawie codziennie	0,5
5-6 razy w tygodniu	0,7
3-4 razy w tygodniu	1,5
1-2 razy w tygodniu	3,4
2-3 razy w miesiącu	7,5
1 raz w miesiącu	7,6
6-11 razy w roku	6,8
2-5 razy w roku	10,5
1 raz w roku	8,7
ani razu	53,2

Badani byli także pytani o fakt prowadzenia pojazdów mechanicznych po alkoholu. Zdecydowana większość ankietowanych nie deklaruje prowadzenia pojazdów mechanicznych po alkoholu w ciągu ostatnich 12 miesięcy. 6% ankietowanych przyznało się do prowadzenia pod wpływem alkoholu, a ponad 3% nie pamiętało, bądź nie było pewnych, czy zdarzyło im się takie zachowanie.

Tabela 6. Prowadzenie pojazdów mechanicznych po alkoholu.

	Odsetek wśród osób prowadzących samochód w czasie ostatnich 12 miesięcy
Tak	6,0
Nie	90,4
Nie pamiętam, nie jestem pewien	3,3

3. Diagnoza problemów alkoholowych w Nowym Sączu.

Nowosądecka młodzież a alkohol.

Ostatnie badania na zlecenie Miasta przeprowadzono w okresie od marca do czerwca 2011 r. Były to badania ankietowe uczniów szkół gimnazjalnych w Nowym Sączu. Obejmowały one alkohol, jako jeden z obszarów zagrożeń dla młodzieży. Autorem badań i ich opracowania jest Jerzy W. Pilecki.

6,73% ankietowanych na pytanie „Czy zdarza się, że koleżanki i koledzy w twojej klasie piją alkohol” odpowiedziało „prawie wszyscy” (szkoły ponadgimnazjalne 31%).

Podsumowując opinie uczniów, można wnioskować, że wśród młodzieży gimnazjalnej dokonywane są próby picia alkoholu, skoro o tym, że nikt nie pije alkoholu ma wiedzę 13,98% uczniów.

Wśród młodzieży gimnazjalnej aż 67,43% uczniów zadeklarowało, że nie pije alkoholu. Raz lub dwa razy w roku ma kontakt z alkoholem ok. 20,53% uczniów, 4,42% uczniów stwierdziło, że pije alkohol raz w miesiącu, a 3,89% kilka razy w miesiącu.

Sumując wskazać można, że ok. 30% uczniów ma kontakt z alkoholem, z tym, że dla ok. 10% jest to przynajmniej raz w miesiącu lub częściej.

Analiza częstotliwości picia alkoholu wśród młodzieży ponadgimnazjalnej wykazała, że 1/3 populacji deklaruje, że nie pije alkoholu, około ¼ ankietowanych (21,94%) stwierdziło, że pije rzadko - raz, dwa razy do roku.

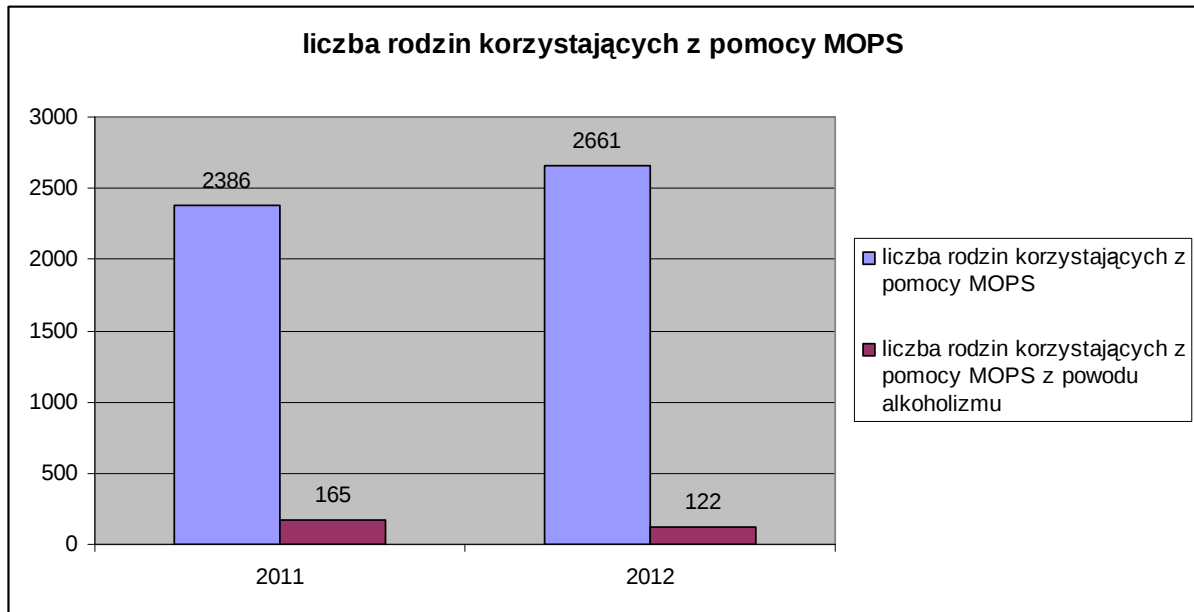
Niepokojący jest fakt, że 11,26% uczniów szkół ponadgimnazjalnych stwierdziło, że pije alkohol raz lub kilka razy w tygodniu. Pozwala nam to stwierdzić, że co dziesiąty badany uczeń systematycznie pije alkohol.

Badania dotyczące inicjacji alkoholowej wśród uczniów gimnazjów wskazują, że ponad 50% uczniów deklaruje, że dotąd nie piło alkoholu. Zdecydowanie wcześniej zaczynają spożywać alkohol chłopcy - 24,99% wskazuje na okres nauki w szkole podstawowej, dziewczęta w 23,79% dziewcząt przeszło inicjację alkoholową w gimnazjum.

Ok. 1/5 respondentów gimnazjów stwierdziło, że istnieją możliwości zakupu alkoholu przez niepełnoletnią osobę tego ok. 6 - 7% dokonało takiego zakupu osobiście.

Osoby uzależnione od alkoholu stanowią jedną z grup dysfunkcyjnych objętych pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Tabela 7. Skala zjawiska alkoholizmu wśród klientów pomocy społecznej (liczba rodzin).

2012.

liczba rodzin korzystających z pomocy MOPS - **2661.**

liczba rodzin korzystających z pomocy MOPS z powodu alkoholizmu - **122.**

liczba osób korzystających z pomocy MOPS - 3963.

liczba osób korzystających z pomocy MOPS z powodu alkoholizmu - 122.

Przestępczość związana z nadużywaniem alkoholu.

W 2012 r., na terenie miasta Nowego Sącza policja ujawniła 438 (352 osoby w 2011 r.) kierujących pod wpływem alkoholu i innych środków działających podobnie do alkoholu w tym:

339 osób nietrzeźwych (powyżej 0,5 promila),

99 osób po użyciu alkoholu (od 0,2 do 0,5 promila).

Przemoc.

Statystyki ogólnopolskie pokazują, że ok. 60 - 70% rodzin, w których jest problem alkoholowy, występuje przemoc, a blisko 80% żon i partnerek alkoholików doznaje przemocy ze strony męża lub partnera. Ofiarami przemocy padają równie często dzieci w rodzinach z problem alkoholowym. W 2012 r., funkcjonariusze Komendy Miejskiej Policji przeprowadzili na terenie Nowego Sącza 223 interwencje dotyczące przemocy domowej. 97 sprawców przemocy domowej było pod wpływem alkoholu. Ogółem liczba sprawców przestępstw będących pod wpływem alkoholu w 2012 r., to 530 osób.

W 2012 r., w Sądeckim Ośrodku Interwencji Kryzysowej w ramach grup wsparcia dla osób współuzależnionych i ofiar przemocy wsparcia udzielono 238 osobom.

Dodatkowo SOIK realizował Program Korekcyjno Edukacyjny dla Sprawców Przemocy na terenie Zakładu Karnego w Nowym Sączu gdzie w 2012 r., udzielono porad dla 11 osób osadzonych oraz 8 osób poza zakładem karnym.

Do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 2012 r., wpłynęło 58 zgłoszeń osób nadużywających alkohol i jednocześnie przejawiających zachowania przemocowe wobec rodziny. Komisja przeprowadzała rozmowy z osobami, u których problem alkoholowy wiąże się z przemocą domową.

Członkowie kontaktowali się z 58 sprawcami przemocy w rodzinie.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

W roku 2012 r., przyjęto 118 zgłoszeń o osobach nadużywających alkoholu.

Każdorazowo osoby te zostały wzywane na rozmowę do siedziby KRPA.

W sprawach tych osób podejmowano działania mające na celu pełne rozeznanie ich sytuacji w aspekcie problemu alkoholowego. Informacje z tym związane uzyskiwano przede wszystkim od pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu oraz od funkcjonariuszy Policji. Zasięgano także informacji z Sądeckiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej - czy dana osoba była dowożona wcześniej do Działu Opieki nad Osobami Nietrzeźwymi i Bezdomnymi. W uzasadnionych przypadkach (przy sprzecznych informacjach uzyskanych od osoby zgłoszonej oraz MOPS i Policji) KRPA przeprowadziła rozmowy z członkami rodzin osób zgłoszonych z problemem alkoholowym. Ponadto KRPA podejmowała współpracę z kuratorami sądowym, prosząc o wydanie opinii na temat funkcjonowania osoby nadzorowanej przez kuratora i jednocześnie zgłoszonej do Komisji. Z osobami zgłoszonymi prowadzi się prace nad motywacją do podjęcia kontaktu z placówką leczniczą - najczęściej z Małopolskim Ośrodkiem Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Nowym Sączu.

Współpracując z MOPS Komisja wystąpiła o 71 wywiadów środowiskowych natomiast z Komendy Miejskiej Policji o 107 (w zależności od źródła zgłoszenia w sprawie jednej osoby Komisja występowała zarówno do MOPS, jak i do KMP).

16 osób po interwencji Komisji i rozmowie motywującej podjęło i kontynuowało terapię odwykową w Małopolskim Ośrodku Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Nowym Sączu - bez konieczności kierowania spraw do Sądu Rejonowego. Przyjęto zasadę, że następnie osoby te zgłaszają się systematycznie do Komisji (bez wezwań), przedstawiając zaświadczenia o kontynuowaniu terapii odwykowej zgodnie z zaleceniami. Ponadto, w wyjątkowych przypadkach, jeżeli osoby nie mogły podjąć terapii, a wyrażały gotowość do powstrzymania się od picia alkoholu, Komisja zachęcała do podpisania w Kościele zobowiązania trzeźwościowego, a następnie monitorowała tę sytuację. Osoby, które podpisały zobowiązanie do utrzymania abstynencji na określony czas zobowiązano do regularnego zgłaszania się do KRPA.

W sytuacji, gdy osoba zgłoszona nie godzi się na zaproponowany kontakt z placówką leczniczą - przypadek kierowany jest do rozpoznania przez biegłych (lekarz i psycholog) w dziedzinie uzależnienia od alkoholu. Ich opinia decyduje, czy sprawa danej osoby zostanie skierowana do postępowania sądowego, czy też nie.

81 osób, nieskłonnych do samodzielnego zgłoszenia się do Ośrodka Terapii Odwykowej, skierowano na badanie do lekarza i psychologa biegłych w celu rozpoznania uzależnienia od alkoholu.

Po wydaniu opinii przez biegłych o uzależnieniu osoby badanej i wskazaniu odpowiedniej formy terapii, (bądź też zwrotnej informacji o niestawieniu się na badanie) sprawy 74 osób skierowano do Sądu Rejonowego Wydział III Rodzinny i Nieletnich w Nowym Sączu - w celu zastosowania obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu. Nadmienić należy, że w grudniu 2012 r., kilka spraw skierowano do biegłych, zwrócone zostały one do KRPA początkiem roku 2013 i następnie (zgodnie z opinią biegłych) skierowano je do Sądu Rejonowego.

Tabela 8. Ilość zgłoszeń (dotyczących osób z domniemanym problemem alkoholowym), jakie wpłynęły z różnych źródeł do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 2008 r., 2009 r., oraz 2010 r., 2011 r.

ŹRÓDŁO ZGŁOSZENIA	2007	2008	2009	2010	2011	2012
MOPS	22	33	30	26	24	47
SOIK	4	3	1	2	-	-
Prokuratura Rejonowa	54	96	30	10	5	7

Kuratorzy Sądowi	19	7	13	6	15	7
Policja	20	9	45	67	43	11
DPS	3	-	3	4	1	3
Indywidualne	142	52	46	34	27	38
Inne • <i>Komisje</i>	1	-	1	1	3	-
RAZEM OSÓB:	265	200	169	150	118	118

Terapia.

Liczba osób zarejestrowanych w Poradni Terapii Uzależnień dla osób dorosłych z terenu miasta Nowego Sącza (stan na 31 grudnia 2012 r.):

Liczba osób uzależnionych od alkoholu (F 10) - 325 osób.

Liczba osób z rozpoznaniem innych uzależnień od środków psychoaktywnych (F11 - F19) - 16 osób.

Liczba osób uzależnionych od hazardu (F 63.0) - 26 osób.

Liczba osób współuzależnionych i DDA - 60 osób.

Liczba osób bez ustalonego rozpoznania (Z03) - 40 osób.

Łącznie liczba osób zarejestrowanych - 451 osób.

Liczba osób, które weszły do programu terapii uzależnień w Dziennym Oddziale Terapii Uzależnienia od alkoholu - 41 osób.

Liczba osób zarejestrowanych w Poradni Terapii Uzależnień dla dzieci i młodzieży z terenu miasta Nowego Sącza (stan na 31 grudnia 2012 r.):

Liczba osób uzależnionych od alkoholu (F 10) - 5 osób.

Liczba osób z rozpoznaniem innych uzależnień od środków psychoaktywnych (F11 - F19) - 8 osób.

Liczba osób współuzależnionych - 18 osób.

Liczba osób bez ustalonego rozpoznania (Z03) - 10 osób.

Poradnia Terapii Uzależnień dla dzieci i młodzieży w 2012 roku prowadziła odrębną statystkę od sierpnia 2012 r., (w związku z brakiem kontraktu na realizację usług zdrowotnych w w/w poradni w okresie od stycznia do lipca 2012 r., dzieci i młodzież były rejestrowane w ogólnej poradni dla dorosłych).

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Miasta Nowego Sącza został opracowany w oparciu o:

1. Ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dn. 26 października 1982 r., (t. j. Dz. U. z 2012 r., poz. 1356 z późn. zmianami.).
2. Ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dn. 29 lipca 2005 r., (t. j. Dz. U. Nr 180 poz. 1493 z późn. zm.).
3. Ustawę o pomocy społecznej z dn. 12 marca 2004 r., (Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.).
4. Ustawę z dnia 13 czerwca 2003 r., o zatrudnieniu socjalnym (t. j. Dz. U. z 2011 r., Nr 43 poz. 225 z późn. zm.).
5. Ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r., (Dz. U. z 2010 r., Nr 234, poz. 1536 z późniejszymi zm.).
6. Rekomendacje w sprawie realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych opracowane przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Cel strategiczny Programu:

Zapobieganie powstawaniu nowych problemów uzależnień wśród mieszkańców Nowego Sącza oraz ograniczenie rozmiarów negatywnych skutków o charakterze rodzinnym, społecznym i zdrowotnym związanych z nadużywaniem i uzależnieniem od alkoholu.

Cele szczegółowe Programu:

1. Zmniejszenie rozmiarów uszkodzeń zdrowia spowodowanych nadużywaniem alkoholu i innych środków psychoaktywnych.
2. Ograniczenie zaburzeń życia rodzinnego spowodowanych nadużywaniem i uzależnieniem od alkoholu.
3. Monitorowanie zjawisk społecznych związanych z problematyką uzależnień w mieście.
4. Wdrożenie nowoczesnych form profilaktyki kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży.
5. Zwiększenie świadomości zagrożeń wynikających z nadużywania alkoholu poprzez edukację publiczną.
6. Przeciwdziałanie naruszeniom prawa w związku z prowadzeniem sprzedaży napojów alkoholowych.
7. Integracja społeczna osób uzależnionych od alkoholu oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Realizatorzy Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

1. Wydział Zdrowia i Opieki Społecznej, i in. wydziały Urzędu Miasta Nowego Sącza oraz jednostki organizacyjne Miasta,
2. Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Miasta Nowego Sącza,
3. Małopolski Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień,
4. Sądecki Ośrodek Interwencji Kryzysowej,
5. Centrum Integracji Społecznej,
6. Zespół Świetlic Środowiskowych,
7. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
8. Organizacje pozarządowe i inne jednostki prowadzące działalność pożytku publicznego,
9. Parafie, Caritas,
10. Policja, Straż Miejska,
11. Zarządy osiedli,
12. Inne podmioty, którym zlecane są zadania GPPiRPA.

Partnerzy:

1. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego,
2. Małopolski Urząd Wojewódzki,
2. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
3. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej,
4. Ministerstwo Zdrowia,
- i inne.

Źródła finansowania programu:

1. Środki finansowe budżetu miasta pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na detaliczną sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu (zakłady gastronomiczne) i poza miejscem sprzedaży (sklepy).
2. Środki budżetu państwa i funduszy strukturalnych.
3. Środki uzyskane od sponsorów na zadania GPPiRPA.
4. Środki Narodowego Funduszu Zdrowia.
5. Środki własne organizacji pozarządowych.
6. Nieodpłatna praca wolontariuszy w ramach realizacji niektórych zadań GPPiRPA.

Plan wydatków na realizację zadań określonych w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych stanowi załącznik do Uchwały Budżetowej Miasta Nowego Sącza na rok 2014.

SPOSÓB REALIZACJI CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH:

I. Zmniejszenie rozmiarów uszkodzeń zdrowia spowodowanych nadużywaniem alkoholu i innych środków psychoaktywnych.

Sposób realizacji: **Zwiększenie dostępności pomocy psychoterapeutycznej dla osób z problemami alkoholowymi oraz ich rodzin.**

Planowane działania:

1. Działania Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Miasta Nowego Sącza:
  - o przyjmowanie przez Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zgłoszeń o osobach nadużywających alkohol,
  - o posiedzenia Komisji dotyczące przyjmowania osób nadużywających alkohol,
  - o prowadzenie działań motywujących do podjęcia leczenia odwykowego a także podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia odwykowego,
  - o udzielanie porad dla uzależnionych i ich rodzin,
  - o prowadzenie obsługi biurowej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
2. Ustala się wynagrodzenie dla członków Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Miasta Nowego Sącza w wysokości **550 zł brutto** miesięcznie dla członków zespołu ds. analizy indywidualnych przypadków osób zgłoszonych, **630 zł** dla członków zespołu opiniującego - kontrolnego (zgodnie z regulaminem organizacyjnym KRPA), a dla przewodniczącego komisji w wysokości **750 zł brutto**.
3. Działalność innych podmiotów:
  - o prowadzenie psychoterapii i porad dla osób uzależnionych i współuzależnionych,
  - o prowadzenie programów profilaktyczno - edukacyjno - terapeutycznych pozostających w związku z uzależnieniami,
  - o wspieranie i dofinansowanie działań placówek leczniczych, z wyłączeniem usług finansowanych w ramach kontraktów NFZ,
  - o dofinansowanie zadań skierowanych do mieszkańców Nowego Sącza z zakresu psychoterapii, psychoedukacji oraz psychoprofilaktyki podejmowanych przez Małopolski Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień.

II. Ograniczenie zaburzeń życia rodzinnego spowodowanych nadużywaniem alkoholu.

Sposób realizacji: **Udzielanie pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.**

Planowane działania:

1. Diagnoza problemów przemocy domowej wśród osób zgłaszających się do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
2. Realizacja programów terapii dla ofiar przemocy domowej oraz programów korekcyjno - edukacyjnych dla sprawców przemocy domowej.
3. Prowadzenie hostelu dla kobiet, matek z dziećmi - ofiar przemocy, umożliwiającego schronienie przed sprawcą.
4. Organizacja pomocy /SOIK/ dla ofiar przemocy w rodzinie oraz dla rodzin osób uzależnionych od alkoholu, w tym:
  - o Pomoc psychologiczna,
  - o Pomoc prawna,
  - o Pomoc pedagogiczna,
  - o Pomoc socjalna we współpracy z MOPS,
  - o Pomoc mediatora i kuratora zawodowego,
  - o Opieka lekarska - w Dziale Opieki nad Osobami Nietrzeźwymi i Bezdomnymi oraz w hotelu w formie porad oraz we współpracy z zakładami opieki zdrowotnej,
  - o Pokój przesłuchań dla dzieci, „przyjazny pokój”,

- o Prowadzenie grup wsparcia dla rodzin osób uzależnionych (współuzależnionych), ofiar przemocy,
  - o Grupa wsparcia dla rodziców dzieci sprawiających trudności wychowawcze,
  - o Grupa wsparcia dla młodzieży gimnazjalnej z problemami emocjonalnymi,
  - o Grupa wsparcia dla osób bezdomnych.
5. Współpraca z różnymi grupami zawodowymi mającymi kontakt z ofiarami przemocy:
- o Praca Zespołu Interdyscyplinarnego w skład, którego wchodzi przedstawiciele Sądu Rejonowego - kuratorzy zawodowi i społeczni Straż Miejska, przedstawiciele Komendy Miejskiej Policji, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Sądeckiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej, Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i innych instytucji w celu podjęcia wspólnych działań na rzecz przeciwdziałania przemocy,
  - o Udział członków KRPA w grupach roboczych Zespołu Interdyscyplinarnego,
  - o Zespół Interdyscyplinarny może zostać poszerzony na potrzeby działań pomocowych skierowanych do rodzin.
6. Prowadzenie działalności edukacyjnej i informacyjnej dla pracowników socjalnych, nauczycieli i pedagogów, uczniów i in. w zakresie przemocy domowej.
- 6.1. Dofinansowanie szkoleń i kursów specjalistycznych w zakresie pracy z dziećmi z rodzin z problemem alkoholowym i problemem przemocy w rodzinie oraz w zakresie prowadzenia zajęć socjoterapeutycznych.
- 6.2. Organizowanie lokalnych konferencji w zakresie wdrażania systemu pomocy dziecku i rodzinie z problemem alkoholowym i wynikającym z tego problemem przemocy.
- 6.3. Realizacja programów edukacyjnych dla rodziców - warsztaty umiejętności rodzicielskich przygotowujące rodziców do wychowania dzieci bez przemocy.
- 6.4. Realizacja programów profilaktycznych dotyczących przeciwdziałania przemocy dla młodzieży szkolnej.

III. Monitorowanie zjawisk społecznych związanych z problematyką uzależnień w mieście.

Sposób realizacji: **diagnoza lokalnych problemów związanych z uzależnieniami.**

Planowane działania:

1. Monitorowanie problemu uzależnień poprzez ilościową analizę uczestników zajęć psychoterapeutycznych, socjoterapeutycznych oraz profilaktycznych realizowanych w ramach niniejszego programu.
2. Przeprowadzenie badań, które pozwolą zanalizować zmieniające się trendy tj. natężenie różnych zjawisk i problemów związanych z uzależnieniami oraz wykluczeniem społecznym - w środowisku uczniów szkół gimnazjalnych. Analiza taka umożliwi podjęcie adekwatnych środków zaradczych, w tym działań profilaktycznych.

IV. Wdrożenie nowoczesnych form profilaktyki kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży.

Sposób realizacji: **prowadzenie działalności profilaktycznej skierowanej do dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych negatywnymi zjawiskami związanymi z nadużywaniem alkoholu.**

Planowane działania:

1. Prowadzenie działań profilaktycznych w szkołach celem propagowania zdrowego i trzeźwego stylu życia:
  - o realizowanie programów profilaktycznych w szkołach, jako formy zapobiegania negatywnym zjawiskom społecznym,
  - o organizacja zajęć edukacyjno - warsztatowych z zakresu zapobiegania uzależnieniom,
  - o organizacja zajęć wyrównawczych i profilaktycznych dla dzieci ze świetlic środowiskowych,

- o edukacja nauczycieli, wychowawców w kierunku budowania nowoczesnych systemów profilaktycznych przeciwdziałających uzależnieniom na terenie szkoły.
- 2. Prowadzenie działań profilaktyczno - terapeutycznych poza szkołą poprzez:
  - o finansowanie pracy Zespołu Świetlic Środowiskowych,
  - o wspieranie działalności świetlic działających przy innych jednostkach oraz organizacjach pozarządowych w oparciu o wyniki konkursu ofert oraz zlecenia usług.

Cele ogólne działania świetlic środowiskowych:

- o dokonywanie pozytywnych zmian w postawach dzieci,
- o doskonalenie umiejętności przekazywania własnych poglądów i postaw,
- o przekazywanie wiedzy na temat uzależnień oraz wskazywanie możliwości unikania zagrożeń,
- o wyrównywanie deficytów edukacyjnych.

Realizacja celów ogólnych świetlic środowiskowych poprzez:

- o zapewnienie opieki wychowawczej,
- o organizację czasu wolnego,
- o pomoc w nauce, edukację wyrównawczą,
- o rozwój zainteresowań w ramach zajęć tematycznych: plastycznych, muzycznych, sportowych,
- o wspieranie w rozwiązywaniu problemów szkolnych, rodzinnych i rówieśniczych,
- o kształtowanie postaw społecznych poprzez opiekę nad młodszymi dziećmi, wspólne obchodzenie świąt, zajęcia integracyjne w grupach,
- o organizowanie wycieczek krajoznawczo - turystycznych,
- o współdziałanie z innymi instytucjami w celu zapewnienia wsparcia materialnego, psychologiczno - pedagogicznego.

2.4. Zajęcia profilaktyczne prowadzone z dziećmi i młodzieżą zagrożoną uzależnieniami w ramach Ochotniczych Hufców Pracy.

3. Inne formy oddziaływań profilaktycznych.

3.1. Tworzenie możliwości dodatkowych form spędzenia wolnego czasu przez dzieci i młodzież w tym:

- o organizacja oraz finansowanie akcji „Bezpieczne Wakacje” oraz „Bezpieczne Ferie”,
- o organizacja i dofinansowanie Przeglądu Małych Form Teatralnych pt.: „Przebudzenie”,
- o organizacja i finansowanie koncertów i spektakli teatralnych o charakterze profilaktycznym,
- o organizacja akcji profilaktycznych, imprez i happeningów promujących zdrowy styl życia,
- o dofinansowanie profilaktycznych i terapeutycznych obozów dla dzieci młodzieży,
- o dofinansowanie imprez i zajęć sportowych o charakterze profilaktycznym,
- o dofinansowanie programów mających na celu wsparcie dla młodzieżowych liderów środowiskowych.

V. Zwiększenie świadomości zagrożeń wynikających z nadużywania alkoholu.

Sposób realizacji: **prowadzenie działalności edukacyjnej i informacyjnej, podnoszącej kompetencje osób prowadzących działalność profilaktyczną oraz umiejętności społeczne dzieci i młodzieży.**

Planowane działania:

1. Warsztaty rozwoju osobowości, treningi komunikacji interpersonalnej, kształcące umiejętności społeczne oraz uczące metod radzenia sobie ze stresem bez sięgania po środki uzależniające.
2. Objęcie stałymi szkoleniami podnoszącymi kwalifikacje z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych pracowników Zespołu Świetlic

- Środowiskowych oraz innych świetlic funkcjonujących na terenie miasta - zadanie stałe.
3. Objęcie szkoleniami z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych in. uczestniczących w realizacji GPPiRPA - zadanie stałe.
  4. Organizowanie, finansowanie zajęć dla rodziców dzieci uczestniczących w zajęciach świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych, mających na celu podniesienie kompetencji wychowawczych.
  5. Prowadzenie szkoleń dla sprzedawców i właścicieli sklepów handlujących napojami alkoholowymi - zadanie stałe.
  6. Podejmowanie działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych oraz działań kontrolnych i interwencyjnych, mających na celu ograniczanie dostępności napojów alkoholowych i przestrzeganie zakazu sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia.
  7. Prowadzenie lokalnych kampanii edukacyjnych, związanych z profilaktyką problemów uzależnień, organizowanie festynów, happeningów, pikników, debat w lokalnych mediach, a także udział w ogólnopolskich i regionalnych społecznych kampaniach edukacyjnych dotyczących profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.
  8. Działania edukacyjne na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców.
o Grupa dla kierowców zatrzymanych pod wpływem alkoholu w SOIK.
  9. Opracowywanie oraz zakup materiałów informacyjnych i edukacyjnych, ulotek i innych form służących oddziaływaniom profilaktycznym.
  10. Programy psychokorekcyjne dla kierowców zatrzymanych za jazdę po pijanemu: Działania resocjalizujące, wymagające ścisłej współpracy z sądami rejonowymi i wydziałami karnymi. Działania te wymagają zaangażowania wykwalifikowanych szkoleniowców, którzy opracują i wdrożą w życie program psychokorekcyjny. Nadrzędnym celem jest tu powstrzymanie już ukaranych kierowców przed ponownym łamaniem prawa.

VI. Przeciwdziałanie naruszeniom prawa w związku z prowadzeniem sprzedaży napojów alkoholowych.

Sposób realizacji: **Kontrolowanie placówek prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych w zakresie przestrzegania przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz warunków podanych w zezwoleniu - zwłaszcza w zakresie sprzedaży i podawania napojów alkoholowych nieletnim.**

Planowane działania:

Celem planowanych działań jest stosowanie określonych procedur przy przyznawaniu i cofaniu zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, tworzących podstawy lokalnej polityki wobec łamania obowiązującego prawa. Cel ten realizowany będzie poprzez:

1. Respektowanie opinii Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przez organ wydający zezwolenie na sprzedaż napojów alkoholowych.
2. Kontrole prowadzone przez Policję, Straż Miejską oraz Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówek prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży - ze szczególnym uwzględnieniem sprzedaży napojów alkoholowych osobom nieletnim i nietrzeźwym.
3. Wydawanie decyzji o uchyleniu zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w przypadku nieprzestrzegania zasad obrotu tymi napojami wynikających z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.
4. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 (1) i 15 ustawy oraz występowaniem przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

5. Monitorowanie przestrzegania zasad sprzedaży napojów alkoholowych w punktach sprzedaży napojów alkoholowych metodą „Tajemniczego klienta” tj. próba zakupu napoju alkoholowego przez osobę pełnoletnią wyglądającą na niepełnoletnią.

VII. Integracja społeczna osób uzależnionych od alkoholu.

Sposób realizacji: **wspieranie zatrudnienia socjalnego, umożliwiającego powrót do aktywnego życia zawodowego i społecznego osobom uzależnionym po zakończeniu programu terapii w zakładzie leczenia odwykowego oraz osobom zagrożonym uzależnieniem i wykluczeniem społecznym.**

Planowane działania:

1. Prowadzenie kursów zawodowych podnoszących oraz zmieniających kwalifikacje zawodowe mężczyzn i kobiet zagrożonych uzależnieniem lub uzależnionych.
2. Indywidualne programy reintegracji społecznej dla osób zagrożonych lub wykluczonych społecznie z powodu uzależnienia.
3. Organizowanie miejsc pracy dla osób uzależnionych po zakończeniu leczenia odwykowego i odbytej terapii w ramach programów terapeutycznych, edukacyjnych i innych realizowanych zgodnie z ustawą o zatrudnieniu socjalnym.
4. Kształcenie umiejętności pełnienia ról społecznych i osiągania pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym społecznemu wykluczeniu.
5. Dofinansowanie Programów reintegracji społecznej skierowanych do rodzin osób wykluczonych społecznie.

VIII. Wspomaganie działalności organizacji pozarządowych służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.

Sposób realizacji: **Poszczególne zadania gminnego programu mogą być powierzone do realizacji organizacjom pozarządowym pod warunkiem, że spełniają one kryteria merytoryczne i finansowe określone przepisami ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zapewniając tym samym profesjonalny poziom ich realizacji.**

Warunkiem włączenia organizacji pozarządowej do realizacji gminnego programu jest odpowiedni zapis w statucie organizacji, który określa zakres zadaniowy w obszarze rozwiązywania problemów alkoholowych.

Planowane działania:

1. Wspieranie realizacji zadań publicznych przez organizacje pozarządowe, związane z rozwiązywaniem problemów alkoholowych.
2. Powierzenie organizacjom pozarządowym realizacji zadań publicznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i profilaktyki uzależnień.
3. Doradztwo, udzielanie pomocy merytorycznej, organizacyjnej i prawnej.
4. Promowanie działalności organizacji pozarządowych i pomoc w tworzeniu ich dobrego wizerunku.
5. Wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i współdziałanie w celu zharmonizowania tych kierunków.

Katalog usług przewidzianych do zlecenia organizacjom pozarządowym i innym podmiotom:

1. Organizowanie letniego i zimowego wypoczynku dla dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniami.
2. Prowadzenie zajęć terapii indywidualnej i grupowej dla osób uzależnionych.
3. Edukacja publiczna o tematyce uzależnień, przemocy, problemów wychowawczych, realizacja programów edukacyjno - terapeutycznych oraz zasad odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych.
4. Udzielanie pomocy rodzinom, w których występują problemy alkoholowe oraz ofiarom przestępstw będących następstwem nadużywania alkoholu.

5. Prowadzenie zajęć warsztatowych oraz rekreacyjno - sportowych dla dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych uzależnieniami.
6. Organizacja zajęć terapeutycznych i profilaktycznych w świetlicach socjoterapeutycznych i środowiskowych.
7. Podejmowanie działań pomocowych, akcji, konkursów i imprez okolicznościowych mających na celu ograniczenie zjawisk patologicznych.
8. Pobudzanie aktywności społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie poprzez wspieranie zatrudnienia socjalnego.
9. Prowadzenie programów profilaktycznych w oparciu o wolontariat.

Przewodniczący Rady Miasta
(-) *Jerzy Wituszyński*